באילו התענה תשיעי ועשירי. כלומר כמו שלוהו הקב"ה להתענות והתענה לאל השתא ולאי אסור להתענות כדאמרינן בפסחים פרק אלו דברים (ד' סח:) מר בריה דרבינא כולי שתא הוה יתיב בתעניתא ופוריא ומעלי יומא דכפורי וסבר לה כר"ע דאי כר' ישמעאל ליתא ליה הך דרשה ובהכי ניחא הא דלא קאמר התם הכל מודים בערבי יום הכפורים דבעינן נמי לכם כדקאמר התם אעלרת:

יובל היא. לגיות אסור בזריעה וקצירה כדכתיב (ויקרא כה) לא תזרעו ולא תקצרו ואע"פ שלא שמטו השמטת קרקע שדות המוזרות בעבדים ביובל:

מקרא נדרש **לפניו ולא לפני פניו ולאחריו.** פירוש מיעוטא דהיא מוקמינן אקרייתא דדור שהיא לפניו ולא אתקיעה דלפני פניו ולא אהשמטה דלאחריו דכתיב בתריה ובתתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו והא דמוקמי' ריבוי דיובל לפני פניו ולאחריו משום דבעלמא נמי דרשי הכי אלא דהכא מוקי מיעוטא בדמי אי נמי ריבוי דיובל משמע שריבה הכתוב שבכל ענין הוא יובל (וע"ע תו' זבחים כ"ד: ד"ה במקרא): **דאפילו בחוצה לארץ.** ר' יוסי מודה מדקאמר לעיל א"א ליכא חד בשופ העולם ושמא נפקא ליה מקרא אחרינא:

מבריך. כופף היסור בארץ ומכסהו בעפר וקונץ באמצע כפיפתו א ואותו היסור יוצא לגד אחד כפוף מעט מעיקר האילן: **מרכיב.** הוא המרכיב אילן בחבירו ומשמע המבריך ומרכיב חייב בערלה וקשיא דבפ"ק דערלה (משנה ה) משמע דהרכבה פטור מן הערלה ותניא נמי בתורת כהנים ונטעתם פרט למבריך ומרכיב מכאן אתה אומר שפוד גפנים ושפוקן ושפוק שפוקן אע"פ שהבריכן בארץ מותר ולשון שפוד בגפנים כלשון ב) [הרכבה] באילן ומה שמבריך בשנה זו ומוציא זמורות וחזר והבריכן לשנה אחרת זהו שפוד שפוקן וי"ל דהתם כשלא נפסקה מחציה ובאילן זקן והכא כשנפסקה מחציה כדמוכח ג) [לקמיה דמוקין לו משעת נטיעתו ד]

יובל היא יובל אע"ג שלא שמטו כו'. יובל היא תהיה לכם לעיל מייתי כתיב והעברת שופר וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור והדר כתיב יובל היא תהיה לכם וקרא יתירא הוא לדרשה והכי תדרשנה יובל היא לכם מ"מ ואפי' לא נעשו בו דברים הללו העברת שופר ולשוב אל אחוזה דהיינו שמיטת קרקעות שקנו זה מזה דכתיבא בתר האי קרא ושבתם איש אל אחוזתו אעפ"כ אם היובל עליו להיות אסור בזריעה ובצירה וקצירה כדכתיב לא תזרעו וגו': **יובל אע"פ שלא שלחו.** עבדים יהא יובל: **פ"ל היא.** אם עשית דברים הללו היא יובל ואם לאו אינו יובל ולקמיה מפרש ויובל מאי מזי דתלי בקריאת דרור: **שאפשר לעולם בלא שילוח עבדים.** פעמיים שאין עבד עברי בישראל שיטעון שילוח: **ואי אפשר.** שלא יהא שופר מצוי בעולם לפיכך יש לנו לומר כשתלה הכתוב לא תלה אלא בדבר המצוי לעולם: **ד"א תקיעת שופר מסורה לב"ד.** לגזות לשלוחם לתקוע ושילוח עבדים מסורה ליחידים ואם יתמלן יבטל היובל הלכך לא תלאו הכתוב בו: **אמר קרא וקראתם דרור.** וסמיך ליה יובל היא: **מקרא נדרש לפניו.** מיעוטא דהיא אקרייתא דדור קאי דסליק מייה ולא אתקיעת שופר הכתובה לפני פניו: **למדייר בי דיירא.** מי שהוא ברשותו לגור בכל מלון שירצה: **ולאחריו.** שמיטת קרקעות דכתיב בתריה ושבתם איש אל אחוזתו: **והכפיב יובל.** לרבות במשמע יובל מ"מ: **ולנטיעה מגלן.** דל"ה שלה תשרי: **מבריך.** כופף את הזמורות בארץ שקורין פרוסי"ל: **מרכיב.** אילן בחבירו שקורין מוישטי"ר: **עלסה לו שנה.** כיון שהגיע יום אחד בתשרי עלתה לו שנה למנין שני ערלה: **פחות משלשים יום לא עלסה לו שנה.** עד תשרי הבא אם אינה ערב שביעית ואם ערב שביעית היא אסור לקיימו משום מוסקת שביעית שמוסיפין ממול על קודש: ופירות

כאילו התענה תשיעי ועשירי ת"ר [1] יובל היא (ה) אע"פ שלא שמטו אע"פ שלא תקעו יכול אע"פ שלא שלחו ת"ל היא דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר יובל היא אע"פ שלא שמטו אע"פ שלא שלחו יכול אע"פ שלא תקעו ת"ל היא וכי מאחר שמקרא אחד מרבה ומקרא אחד ממעיט מפני מה אני אומר יובל (ו) היא אע"פ שלא שלחו ואין יובל אא"כ תקעו לפי שאפשר לעולם בלא שילוח עבדים ואי אפשר לעולם בלא תקיעת שופר דבר אחר זו מסורה לב"ד וזו אינה מסורה לבית דין מאי דבר אחר וכי תימא אי אפשר דליכא חד בסוף העולם דלא משלח זו מסורה לב"ד וזו אינה מסורה לב"ד בשלמא לרבי יוסי כדקאמר טעמיה אלא לרבי יהודה מ"ט אמר קרא וקראתם דרור בארץ (ז) וקסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו דכולי עלמא דרור לשון חירות מאי משמע דתניא אין דרור אלא לשון חירות א"ר יהודה מה לשון דרור כמדייר בי דיירא ומוביל סחורה בכל מדינה אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן זו דברי ר' יהודה ור' יוסי אבל חכמים אומרים בו קסברי מקרא נדרש לפניו ולפני פניו ולאחריו והכתיב דאפילו בחוצה לארץ והכתיב בארץ ההוא [2] בזמן שנוהג דרור בארץ נוהג בחוצה לארץ בזמן שאינו נוהג בארץ אינו נוהג בחוצה לארץ: ולנטיעה: מנלן דכתיב [2] שלש שנים ערלים וכתיב [3] ובשנה הרביעית ויליף שנה שנה מתשרי דכתיב [4] מראשית השנה וליגמר שנה שנה מניסן דכתיב [5] ראשון הוא לכם לחדשי השנה (ח) דנין שנה שאין עמה חדשים משנה שאין עמה חדשים ואין דנין שנה שאין עמה חדשים משנה שיש עמה חדשים: ת"ר (ט) אחד הנוטע אחד המבריך ואחד המרכיב ערב שביעית שלשים יום לפני ראש השנה עלתה לו שנה ומותר לקיימן בשביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה לא עלתה לו שנה ואסור לקיימן בשביעית ופירות

(ט) (כפ"ק דערלה) ולריך לדקדק אי הוה שייך לשנויי הכי בפרק משום מלחמה (סוטה דף מג:) גבי חוזר מעורכי המלחמה משום מבריך ומשני כאן בהרכבת איסור כאן בהרכבת היתר (י): **ומותר** לקיימן בשביעית. לא הוה לריך למיתני בשביעית כיון דתנא ריש ערב שביעית ומתוך כך מדקדקין דאפילו לכתחילה שרי ליטע ומדע דלקמן מוקמינן לה כר"מ ובפ' הנזקין (גיטין נג:) שמעינן ל"מ דאמר בנוטע בשביעית בין בשוגג ובין במזיד יעקר והיינו טעמא דמפרש התם דנתחדו על השביעית אבל אי לאו הכי מותר לקיים כדאמר התם א"כ אם היה כאן שום איסור לא היה מתיר לקיים ג) ולקמן נמי קתני אין נוטעין פחות משלשים יום (ט) [הא שלשים יום נוטעין לכתחלה] והיא דלדברי האומר שלשים לריך שלשים ושלשים מוקי לה ר"מ לענין עלה ולא לענין שביעית ד) כמו שאפרש ומדקאמר מותר לקיימו הוה משמע דלכתחלה אסור ליטע ואי לכתחלה שרי מה שייך מותר לקיימו ושמא איידי דבעי למיתני סיפא אסור לקיימו תנא ריש מותר לקיימו ותימה דבפ"ב דשביעית (משנה א) תנן ומייתי לה בפ"ק דמו"ק (דף ג:) שחורשין בשדה הלבן עד פסח ובשדה האילן עד עלרת וכיון דאפילו ליטע בתחילה שרי שלשים יום לפני ר"ה אמאי אסור לחרוש לשתרי נמי לחרוש עד לפני ר"ה שלשים יום ואור"ת דלא החמירו בנטיעה כמו בחריסה משום דאין מוספת שביעית דאורייתא בנטיעה אלא בחריסה דכתיב ביה קרא כדדרשינן לעיל (ע"א) מבחרים ובקליר תשבות ועוד יש ליתן טעם משום דכל חורש ערב שביעית הוי להועיל בשביעית אבל אין לאסור ערב שביעית ליטע מחמת שהאילן גדל בשביעית דכל האילנות נמי מיגדל גדלו בשביעית וא"כ לא יטע לעולם וצירושלמי מפרש טעמא אחרינא ברישא דגרסינן התם ולמה עד עלרת עד כאן הוא יפה לפרי מכאן ואילך מנכל פירותיו והא תניא אחד אילן מרק ואחד אילן מאכל עד כאן מעבה הקורות מכאן ואילך מתיש כאן ולפי טעם זה ניחא דכיון דאין מועיל לאילן מכאן ואילך מיחזי כמתקן שדהו לגורך שביעית ה: ופירות

א) [שבת נב: קידושין טו: ב"מ לה. זבחים כד: חולין קיח:]. ב) [קידושין לח:]. ג) [לעיל ז. מ:]. ד) [ומופס' ר"ל ה"ז ומופס' מגיעית ר"ב ה"ג]. ה) רש"ל, ו) מ"ר, ז) רש"ל מ"ז, ח) [וע"ע תו' קידושין לו: ד"ה כל מלוה]. ט) רש"ל.

תורה אור השלם

1. וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקָרָאתָ דְרוֹר בָּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֶיהָ יוֹבֵל הִוא תִּהְיֶה לָכֶם וְשַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תְּשֻׁבוּ: ויקרא כה י
2. וְכִי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מַאֲכָל וַעֲרַלְתֶּם עָרְלָתוֹ אֶת פִּרְיוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל: ויקרא יט כג
3. וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִת יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים לַיהוָה: ויקרא יט כד
4. אֲרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ דֹרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה: דברים יא יב
5. הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: שמות יב ב

הגהות הב"ח

(ה) גמ' ת"ר יובל היא יובל אף ע"פ שלא שמטו כו' ר' יוסי אומר יובל היא יובל אע"פ: (ו) שם מפני מה אני אומר יובל היא מיכא אומר יובל היא מיכא שמטו:

גליון הש"ס

גמ' וקסבר מקרא נדרש לפניו. עיין קוטס לג ע"ב תד"ה וכ"ש [שם ע"ש]:

לעזי רש"י

פרופינ"א [פרובינ"ץ]. חוטרי-גפנים המשמשים להברכה.

אונשיטי"ר [אינטי"ר]. להרכיב (ענף בתוך אילן).

מוסף תוספות

א. מתוס' הרא"ש נוסף: ולאחר שהשריש חוזקי אותו מעיקר האילן. ב. ומרכיב אמרכיב נמי לא קשיא דהיא במרכיב באילן הנטוע למאכל ומפני שזו בטלה לגבי הראשונה דילדה שסבכה בזקנה בטלה ואפי' ילדה בילדה לכי מלו שלש לילדה ראשונה שניה נמי שריא. והא דהכא בשנטעה לראשונה לסייג ולקרורות שאין בראשונה משום ערלה כלל והילכך זו אינה בטלה לגבה. וכן נמי בשהרכיב בתוך אילן סרק ואף על פי שאינו

א מתי' פ"ו מהל' שמיטין הל' יג סמג עשין קנא:
ב מתי' שם הל' מ:

רבינו חננאל

תנו רבנן יובל, אע"פ שלא השמיטו הקרקעות, ואע"פ [נ"א: אעפ"י] שלא תקעו בשופר, יכול אע"פ שלא שלחו את העבדים, ת"ל היא. כלומר וקראתם דרור ושלחתם את העבדים יובל היא, ואם לאו אינה יובל דברי ר' יהודה. ר' יוסי אומר יובל אע"פ שלא שימטו, ואע"פ שלא שילחו את העבדים, יכול אע"פ שלא תקעו, ת"ל היא, כלומר אפילו לא קיימו בה אלא מצוה אחת יובל היא. אמר ר' יוסי וכי מאחר שהכתוב תולה אותה בתקיעת שופר, פיר' דכתיב תעבירו שופר בכל ארצכם וקדשתם את שנת החמשים שנה, כלומר כיון שתקעתם נתקדשה הנה ר' יוסי פריש טעמיה, אלא ר' יהודה מאי השנה, ומקרא אחר תולה אותה בשילוח עבדים, שנאמר וקראתם דרור יובל היא, מפני מה אני מרבה התקיעה בלבד, לפי שאיפשר לעולם בלי שילוח עבדים. כלומר, אם אין בכל ישראל עבד עברי מה יעשו. ואי אפשר לעולם בלא תקיעת שופר, דהא משתכחא בכל עידן. ולא עוד אלא שהתקיעה מסורה לבית דין ושילוח עבדים והשמטת קרקע מסורין לכל אדם. הנה ר' יוסי פריש טעמיה, אלא ר' יהודה מאי טעמיה. קסבר מקרא (א"חד) נדרש לפניו ולא לפני פניו. פיר', כתיב יובל היא, ולמעלה מזה כתיב וקראתם דרור, ודורשין יובל היא על וקראתם דרור. וזהו מקרא נדרש לפניו. ואין דורשין יובל היא על והעברת שופר, שהוא קודם וקראתם דרור. נמצא וקראתם דרור לפניו ונמצא והעברת לפני פניו. לשון דרור חירות, כי מדואר דריא ומוביל סחורה לכל מדינה. אמר ר' יוחנן זו דברי ר' יהודה ור' יוסי, אבל חכמים אומרים שלשתן מעכבין, קסברי מקרא נדרש לפניו ולפני פניו, [והן] תקיעת שופר ושילוח עבדים כדאמרן, ולאחריו] השמטת קרקעות, שנאמר יובל היא תהיה לכם ושבתם איש אל אחוזתו. ואקשינן והכתיב [נ"א: והא כתיב] יובל היא למעט. ופרקינן האי יובל לא אתא למעט אלא ללמד שתהא יובל נוהגת בחוצה לארץ. האי בהדיא כתיב וקראתם דרור בארץ לכל (ישר') [וישביה]. ודחינן ההוא דדור בארץ לכל יושביה יובל היא, ללמד בזמן שאתה קורא דרור בארץ אתה קורא דרור בחוצה לארץ. ולנטיעה. פיר' שני הערלה מתשרי מנין. מנא לן דכתיב שלש שנים יהיה לכם ערלים, וכתיב ובשנה הרביעית, וליף שנה שנה מתשרי. תנו רבנן אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב ערב שביעית שלשים יום לפני ראש השנה, עלתה לו שנה ומותר לקיימן בשביעית. פחות מכאן לא עלתה לו שנה ואסור לקיימן בשביעית.

רשאי משום כלאים. רפב"ח. ג. דאין חילוק בין תוספת שביעית לשביעית. תוס' הרא"ש. ד. שלא מצינו חומר הצרכת קליטה בשביעית. מאירי. ה. כיון שאין בו שום תיקון לצורך האילן. תוס' הרא"ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ופירות נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט. א דהיכי דלנטיעה ר"ה תשרי לענין ערלה לאילן מיהא ט"ו בשבט כדדריש רבי יצחק מדכתיב ובשנה הרביעית ובשנה החמישית והא דקבעי שבט ר"ה הואיל וילפו רוב גשמי שנה כדאמרינן לקמן (דף יז.) מ"מ נפקא מינה במאי דתשרי ר"ה לענין נוטע ל' יום לפני ר"ה דעלתה לו שנה ולא אזלינן בתר ט"ו בשבט לענות ל' יום לפני ט"ו בשבט ויש הלכות גדולות שכתוב בהם ופירות שנה רביעית בתר דפריק להו אסורין עד דנפקא ועיילא חמישית ושבוש הוא דבהני לא איירי בשמעתין כלל דאותן שחנטו ברביעית קודם ט"ו בשבט אסורין לעולם והחנוטין ברביעית אחר ט"ו בשבט שרו לאחר פדייה לגלתר ג) ובהג"ה של אפסמיא כתוב ופירי דפרדס דשנת ברבע אסרי עד דפריק להו:

הא ג) **אמר' יום אחד בשנה חשוב שנה.** השתא לא ידע הא דמסקינן לבסוף דל' לקליטה: **בן ב"ד חדש ויום אחד.** סתם פר בן שלש כדקתני סיפא והאי יום אחד משוש דיום אחד בשנה חשוב שנה ולר"ש ל' וכל אותו יום ל' ב אין דינו לא כבן בקר ולא כפר מידי דהוה אפלגס ג בסוף פ"ק דחולין (ד' כג. ושם) דאיתעבריך או לרבויי ושמא התם שאני מדקתני בפ"ק דפרה (משנה ג) דבן י"ג חדש אינו כשר לא לאיל ולא לבכש ולא קתני הכי גבי פר ד ולא לכל מילי אמרינן דיום אחד בשנה חשוב שנה דיש דברים דאפילו מעת לעת בענין כדתנן בפ' יוצא דופן (נדה ד' מה.) בן ט' שנים ויום אחד בן י"ג שנה ויום אחד בת י"ב שנה ויום אחד דאותו יום אחד כדי להשלים מעת לעת בבנת ג' שנים ויום אחד פליגי תנאי בגמ' (שם ד' מד:) דלר"מ אפי' בבת שתי שנים ויום אחד מתקדשת בביאה לכבוד ג' שלימות דמיא דיום אחד חשוב שנה והכמים בעו בת ג' ויום אחד דמעת לעת בעינן: **עגל** סתם בן שנה בן בקר בן שתים פר בן ג'. ע"כ בן בקר בן שתים דקתמרינן היינו עגל בן בקר ולא פר בן בקר כדמוכח בתורת כהנים גבי פר כהן משיח דתניא פר יכול אפילו זקן ת"ל בן אי בן יכול קטן ת"ל פר הא כיצד בן ג' כדברי חכמים ר"מ אומר אף בן חרבע בן חמש כשרים ומיתה דתנן בפ"ק דפרה (משנה ג) ר' יוסי הגלילי אומר פרים בני שתים שנאמר ופר שני בן בקר תקח לחטאת ה וחכ"א אף בני ג' ר"מ אומר אף בני חרבעה וחמשה כשרים אלמא מכשיר ר"מ בפר אפילו בני שתי שנים דהא מוסיף ר' יוסי הגלילי ו והכא משמע מדעגל בן בקר לר"מ בן שנים פר בן בקר בן ג' אבל פחות מבן ג' לא וא"ל ולא דקתמר ר"מ במסכת פרה (שם) אדרבן קאי ולא אר' יוסי הגלילי ומתורת כהנים מתני דר' יוסי הגלילי בתר מילתא דר"מ וחכמים ורבנן דהתם לאו רבנן דפרה:

ולאו ק"ו הוא ומה נדה. מרש פירקין (ק"ק מידי כדפרישית התם (ד' נ: ד"ה אמנ): **שנים** שיום אחד עולה להם בתחילתן אינו דין שיום אחד עולה להם בסופן. האי תחילתן היינו תחילת שנה וסוף תשבון והאי סופן היינו סוף שנה ותחילת תשבון וא"ת זבה טוכים שהיא חיפכא מנדה שאין סוף היום עולה לה בתחילתה ז שהו מנהג כותים דלתיתא בריש פרק בנות כותים (נדה ד' נג. ושם) דיום שפוסקת בו סופרתו למנין ז' דאע"ג דפריך עלה אנן נמי נספריה לא קיימא לן הכי מדפריך בפרק בתרא דנדה (ד' סט.) וכ"ב כותאי אמרה לשמעתיה ואפ"ה תחילת היום עולה בסופה לר' יוסי בפרק כילד טולין (פסחים ד' פא.) דלתמרינן מקצת היום כיולו ח דלא מצי למשכח טומאת התהום דזבה משום דאין סותרת למפרע ואינה מטמאה אלא מכאן ולהבא וזבה גדולה נמי לא משכחת ט אלא בשופעת או ברואה שני בין השמשות י וא"ל דהאי ק"ו דהכא לרבנן ולא לרבי יוסי מיהו אפילו לרבנן קשיא דהכי נמי דלכי חזיא בשביעי מטמאה למפרע מ"מ כיון דשריא לשמש לאחר טבילה מיד מדאוריתא אי לאו משום דאסרו רבנן שמא תבא לידי ספק יא כדאמרינן בפרק בתרא דנדה (ד' עב. ושם) ע"כ עולה לה תחלת היום דאי לאו הכי וספריה לה ז' ימים ואחר תטהר אמר רחמנא (ויקרא טו) וליכא וגרהה דלא דמיא זבה דהני דהא אימים נקיים קפיד רחמנא והיאך יעלה סוף היום והרי אין יום זה טהור בכבר לאתה יב ואע"פ דבשומרת יום סוף היום עולה כמו שאפרש שאני התם דספירת אחד לאחד נפקא לן בסוף נדה (דף עג.) מדכתיב יהיה אבל הכא אחר תטהר כתיב דדרשינן שלא תהא טומאה מפסקת אבל תחלת היום דין הוא שיעלה בסופה דכל כמה דלא ראתה הרי הוא טהור יג וא"ת ואמאי דחיק לאשכוחי זבה גמורה לר' יוסי ברואה בשתי בין השמשות הא משכחת לה ברואה בגילות דספירת גילה כמה דלא קפיד בפ"ב דמגילה (ד' כ. ושם) וי"ל דדחיק אזבה ביממי משום דכתיב כל ימי זובה דמהאי טעמא א"ל ר' שמעיה לר' אבא בסוף נדה (שם) אימא ביממי תהוי זבה בגילות תהוי נדה ובפ"ק דהוריות (ד' ד.) נמי גבי לדוקים דאמר ד) זבה לא הוי אלא ביממא ומיהו לא יתכן דאם כן הוה ליה לפרושי ולימא זבה ביממי היכי משכחת לה ועוד דכי משני דרואה

ופירות נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט. א דהיכי דלנטיעה ר"ה תשרי לענין ערלה לאילן מיהא ט"ו בשבט כדדריש רבי יצחק מדכתיב ובשנה הרביעית ובשנה החמישית והא דקבעי שבט ר"ה הואיל וילפו רוב גשמי שנה כדאמרינן לקמן (דף יז.) מ"מ נפקא מינה במאי דתשרי ר"ה לענין נוטע ל' יום לפני ר"ה דעלתה לו שנה ולא אזלינן בתר ט"ו בשבט לענות ל' יום לפני ט"ו בשבט ויש הלכות גדולות שכתוב בהם ופירות שנה רביעית בתר דפריק להו אסורין עד דנפקא ועיילא חמישית ושבוש הוא דבהני לא איירי בשמעתין כלל דאותן שחנטו ברביעית קודם ט"ו בשבט אסורין לעולם והחנוטין ברביעית אחר ט"ו בשבט שרו לאחר פדייה לגלתר ג) ובהג"ה של אפסמיא כתוב ופירי דפרדס דשנת ברבע אסרי עד דפריק להו:

הא ג) **אמר' יום אחד בשנה חשוב שנה.** השתא לא ידע הא דמסקינן לבסוף דל' לקליטה: **בן ב"ד חדש ויום אחד.** סתם פר בן שלש כדקתני סיפא והאי יום אחד משוש דיום אחד בשנה חשוב שנה ולר"ש ל' וכל אותו יום ל' ב אין דינו לא כבן בקר ולא כפר מידי דהוה אפלגס ג בסוף פ"ק דחולין (ד' כג. ושם) דאיתעבריך או לרבויי ושמא התם שאני מדקתני בפ"ק דפרה (משנה ג) דבן י"ג חדש אינו כשר לא לאיל ולא לבכש ולא קתני הכי גבי פר ד ולא לכל מילי אמרינן דיום אחד בשנה חשוב שנה דיש דברים דאפילו מעת לעת בענין כדתנן בפ' יוצא דופן (נדה ד' מה.) בן ט' שנים ויום אחד בן י"ג שנה ויום אחד בת י"ב שנה ויום אחד דאותו יום אחד כדי להשלים מעת לעת בבנת ג' שנים ויום אחד פליגי תנאי בגמ' (שם ד' מד:) דלר"מ אפי' בבת שתי שנים ויום אחד מתקדשת בביאה לכבוד ג' שלימות דמיא דיום אחד חשוב שנה והכמים בעו בת ג' ויום אחד דמעת לעת בעינן: **עגל** סתם בן שנה בן בקר בן שתים פר בן ג'. ע"כ בן בקר בן שתים דקתמרינן היינו עגל בן בקר ולא פר בן בקר כדמוכח בתורת כהנים גבי פר כהן משיח דתניא פר יכול אפילו זקן ת"ל בן אי בן יכול קטן ת"ל פר הא כיצד בן ג' כדברי חכמים ר"מ אומר אף בן חרבע בן חמש כשרים ומיתה דתנן בפ"ק דפרה (משנה ג) ר' יוסי הגלילי אומר פרים בני שתים שנאמר ופר שני בן בקר תקח לחטאת ה וחכ"א אף בני ג' ר"מ אומר אף בני חרבעה וחמשה כשרים אלמא מכשיר ר"מ בפר אפילו בני שתי שנים דהא מוסיף ר' יוסי הגלילי ו והכא משמע מדעגל בן בקר לר"מ בן שנים פר בן בקר בן ג' אבל פחות מבן ג' לא וא"ל ולא דקתמר ר"מ במסכת פרה (שם) אדרבן קאי ולא אר' יוסי הגלילי ומתורת כהנים מתני דר' יוסי הגלילי בתר מילתא דר"מ וחכמים ורבנן דהתם לאו רבנן דפרה:

ולאו ק"ו הוא ומה נדה. מרש פירקין (ק"ק מידי כדפרישית התם (ד' נ: ד"ה אמנ): **שנים** שיום אחד עולה להם בתחילתן אינו דין שיום אחד עולה להם בסופן. האי תחילתן היינו תחילת שנה וסוף תשבון והאי סופן היינו סוף שנה ותחילת תשבון וא"ת זבה טוכים שהיא חיפכא מנדה שאין סוף היום עולה לה בתחילתה ז שהו מנהג כותים דלתיתא בריש פרק בנות כותים (נדה ד' נג. ושם) דיום שפוסקת בו סופרתו למנין ז' דאע"ג דפריך עלה אנן נמי נספריה לא קיימא לן הכי מדפריך בפרק בתרא דנדה (ד' סט.) וכ"ב כותאי אמרה לשמעתיה ואפ"ה תחילת היום עולה בסופה לר' יוסי בפרק כילד טולין (פסחים ד' פא.) דלתמרינן מקצת היום כיולו ח דלא מצי למשכח טומאת התהום דזבה משום דאין סותרת למפרע ואינה מטמאה אלא מכאן ולהבא וזבה גדולה נמי לא משכחת ט אלא בשופעת או ברואה שני בין השמשות י וא"ל דהאי ק"ו דהכא לרבנן ולא לרבי יוסי מיהו אפילו לרבנן קשיא דהכי נמי דלכי חזיא בשביעי מטמאה למפרע מ"מ כיון דשריא לשמש לאחר טבילה מיד מדאוריתא אי לאו משום דאסרו רבנן שמא תבא לידי ספק יא כדאמרינן בפרק בתרא דנדה (ד' עב. ושם) ע"כ עולה לה תחלת היום דאי לאו הכי וספריה לה ז' ימים ואחר תטהר אמר רחמנא (ויקרא טו) וליכא וגרהה דלא דמיא זבה דהני דהא אימים נקיים קפיד רחמנא והיאך יעלה סוף היום והרי אין יום זה טהור בכבר לאתה יב ואע"פ דבשומרת יום סוף היום עולה כמו שאפרש שאני התם דספירת אחד לאחד נפקא לן בסוף נדה (דף עג.) מדכתיב יהיה אבל הכא אחר תטהר כתיב דדרשינן שלא תהא טומאה מפסקת אבל תחלת היום דין הוא שיעלה בסופה דכל כמה דלא ראתה הרי הוא טהור יג וא"ת ואמאי דחיק לאשכוחי זבה גמורה לר' יוסי ברואה בשתי בין השמשות הא משכחת לה ברואה בגילות דספירת גילה כמה דלא קפיד בפ"ב דמגילה (ד' כ. ושם) וי"ל דדחיק אזבה ביממי משום דכתיב כל ימי זובה דמהאי טעמא א"ל ר' שמעיה לר' אבא בסוף נדה (שם) אימא ביממי תהוי זבה בגילות תהוי נדה ובפ"ק דהוריות (ד' ד.) נמי גבי לדוקים דאמר ד) זבה לא הוי אלא ביממא ומיהו לא יתכן דאם כן הוה ליה לפרושי ולימא זבה ביממי היכי משכחת לה ועוד דכי משני דרואה

מסורת הש"ס

ה) [נעיל ב: וש"נ], ו) ל"ל ובפ"ג, ז) ל"ל אמר, ד) [נדצ"ל דאמרי],

תורה אור השלם

1. וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִת יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים לַיהוָה: ויקרא יט כד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ופירות כו' של שנה הרביעית מיד. נ"ב כלומר קודם ט"ו בשבט: (ב) ד"ה בן שתים כו' לקמ. נ"ב פי' מלגלא כתיב תמים בכל אחד ואחד וכתיב תמימים משמע שהוא לוקח לגמרי דכשם שהוא לוקח בתמות הוא לוקח אף בשנים ואיל בן שתי שנים דמדכתיב בן שנה איל בן שתי שנים הוא אף עגל בן בקר בן שתים כ"ש להביא בתורת כהנים תמים תמימים אף בשנים ע"ש דף י':

מוסף תוספות

א. יש מדקדקין מדקאמר נטיעה זו דדוקא נטיעה זו שעלו לה ל' יום לשנה החמירו עליה שתימשך שנתה עד ט"ו בשבט אבל היכא שנטעה פחות מל' יום לפני ראש השנה הואיל ומונין לה ג' שנים מיום ליום (וכן לערלה) אין לאסרה עד ט"ו בשבט, ומסתייעי למלתייהו מדקאמר ובשנה הרביעית פעמים שברביעית ועדיין אסורין משום ערלה משמע דלאו בכל נטיעות אמרינן שיהו נמשכות עד ט"ו בשבט. וה"ר זרחיה פי' שאין חילוק דלאו משום חומרא הוא דמחמרינן עלה לפי שאין השנים שלמות אלא גזרת הכתוב הוא וכו'. תוס' הרא"ש. ב. תוס' הרא"ש: וכל אותו יום לר' מאיר או אותם ל' יום לר' אליעזר. והרש"ש הגיה מכלל כבש ולכלל איל לא בא. תוס' הרא"ש. ד. דוקא בכבש הוא דגמירי הכי ודין בן בקר יש לו עד שיגיע לכלל פר. שם. ה. גבי טהרת הלדים כתיב בפרשת בהעלותך והכי כתיב קרא ולקחו פר בן בקר ומנחתו סולת בלולה בשמן ופר שני בן בקר תקח לחטאת ושני יתירא הוא דאם ללמד שהם שנים מקרא דבתריה נפקא דכתיב ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה אלא כתב שני ללמד שהוא בן שתי שנים. ר"ש מקמא פרה פ"ל מ"ב. ז. דכולהו מודו לר' יוסי הגלילי דפרים בני שתים אלא דרבנן מוספי אפי' בני שלש ור"מ מוסיף אף בני ארבע וחמש. שם. ז. דיום שהתחילה לפסוק בו אינה סופרתו למנין שבעה. ריעב"ש. ח. דלר' יוסי מותרת לגמרי דס"ל דמקצת היום כולו לגמרי ואפילו ראתה לבסוף אחר טבילה ס"ל דלא סתרה

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ט מהל' רבני הל' (ו) [ט] [ט] י סמג עשין (קלט) [קלח] טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' ד ה:
נג ב מיי' פ"ל מהל' מעשה הקרבנות הל' יד סמג עשין קפג:

רבינו חננאל

(פחות) ופירות נטיעה זו אסורין עד יום חמשה עשר בשבט, אם לערלה עולה אם לרבעי רבעי. מנא לן דכתיב שלש שנים יהיה לכם עולים לא יאכל ובשנה הרביעית יהיה כל פריו, מדקא מסיק לא יאכל ובשנה הרביעית, ולא מפסיק הי ניהו, שמענין מינה פעמים שבאת רביעית ואסורין משום ערלה, כגון שנטע פחות משלשים יום לפני ראש השנה. והא (דתנן) דתנו רבנן דלא כר' מאיר, דאי ר' מאיר האמר יום אחד בשנה חשוב שנה, דתניא פר האמור בתורה סתם בן עשרים וארבעה חדש ויום אחד דברי ר' מאיר. ודחינן אפילו תימא ר' מאיר לא אמר ר' מאיר יום אחד בשנה חשוב שנה אלא בסוף שנה כדתנן בן ל"ד חודש ויום אחד, תחושבו לו יום להשלימו שלש שנים. אבל בתחלת שניו, כגון האי נטיעה וכיוצא בה שלשים יום בני לעלות לו שנה. אמר רבא ק"ו, ומה נידה שאין תחילת היום עולה לה בסופה, פיר' יום שביעי לנידתה אסורה כל היום שנאמר שבעת ימים תהיה בנדתה וקימא לן תהיה בנדתה כל שבעה, ב) כל יום השביעי, ולא אמרינן מקצת היום ככלו, ואמרינן מקצת היום ככולו בתחילת נידתה, שאם ראתה שעה אחת מן היום משלמת ששה ימים אחרים וטהורה היא. שנה שיום אחד עולה לה ג) בסוף שניו,

ב) מוקי ל"ל דכתיב שבעת ימים תהיה נמתה תהא נמתה כל שבעה כל יום כו'. ג) נראה דחסר כאן וכ"ש עולה לה בסוף שנים שיום אחד עולה לה בסוף שנים וכו'

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

דרוחה שני בין השמשות הל"ל שלש בין השמשות ומיהו בסוף פרק שני דמזיר (ד' טו. ושם) גרס' בכל הספרים כגון דחזא שלשה בין השמשות סמוך לשקיעת החמה דלא הוי שהות ביום לסליק ליה למעיינא ונראה לפרש א דלכך לא קתמר ברוחה בגלות משום דר' יוסי כי היכי דתמילת היום סליק לה שימור ב"ע ב סוף היום סליק לה שימור ג ובסוף פ"ב דמזיר (נז:ש) מוכיח כן (ג) דגרים התם כיון דחזאי בפלגי דיומא ואידך פלגי דיומא ד סליק לה שימור ואע"ג שר"ת מפרש לאידך פלגא דיום של אחריו קתמר לא משמע כן וגם מתוך שנויא דמשני דלא הוה שהות ביום ואין זה מנהג כותים דסופרת יום שפוסקת דהתם בזבח גמורה דצריכה ז' נקיים (ג) ויום שפוסקת לאו נקי הוא אבל בטומרת יום לא כתיב טהרה אלא מרבויא דקרא אתי כדפרישת ועוד דבסופרת ז' (ד) הוי סוף היום בתחלת ספירה אבל בטומרת יום הוי בסוף ספירה דסגי ליה בחד יומא (ה): **אין** נוטעין. משנה היא פ"ב דשביעית (משנה ו):

שלשים ושלשים. פי' בקונטרס שלשים לקליטה ושלשים לתוספת שביעית דבענן אלא תהא נקלטת בתוספת שביעית וקשיא לר"ת הא דבלשון המשנה אין משמע כן (ה) פי' דלא אייתי מגלגא תוספת שביעית כלל אלא בקליטה ועוד דא"כ מאי קשיא ליה אי אוקמה להא בריתא דלעיל כר"א הא כי היכי דמתני' דשביעית קתני ל' ומוקמי ליה בקליטה אלא שלשים של תוספת ה"נ נימא דשלשים דבריתא דלעיל בשלשים של קליטה אלא הכי דלא תוספת ועוד לקמן (ד' יג:) גבי אורז ודוחן ופרגין ושומשמין דמחלק לענין שביעית בין השריסו לפני ר"ה להשריסו לאחר ר"ה משמע דלא מייתינן מתם שהשריסו בתוספת דקתני שביעית דומיא דמעשר ומפרש ר"ת דה"ק ר"נ לדברי האומר ל' לקליטה בשביעית צריך שלשים ושלשים לענין עולה פי' ולא אתי לפרושי מתני' אלא מעלה אבל לענין שביעית לא מייתינן אלא שלא תקלוט בשביעית עלמה ה ולר' יהודה דקולטת בג' ימים מותר לקיים כיון דלא נקלט בשביעית אע"פ שנטעה באיסור בתוספת שביעית ג' ימים לפני ר"ה ו ואורז ודוחן ופרגין ושומשמין שזריעתן באיסור מלאכה דאורייתא דכתיב (ויקרא כה) לא תזרע ואסירי בתוספת שביעית מ"מ לא מייתינן ובלבד שישריסו לפני ר"ה והא דמייתי בסוף הערל (יבמות דף פב.) הא דר"ג גבי הלכה כר' יוסי בתלדרוגיות ובהרכבה לאו משום דאתי ר"נ לפרושי מתני' אשביעית דלא מייתי לה אלא לממר דאף לענין עולה הלכה כר' יוסי: **יום שלשים עולה לבאן ולבאן.** בפרק הזקן (גיטין דף נד.) גבי הא דאמר ר"מ נוטע בשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקור קאמר וכי וקרי ליה שנת אלא אמרת שלשים היתה ומשום דלא עייל יום אחד לא הוה כתיב ויהי בשנה השנים בתחלת השני בעשרים לחדש נעלה הענן מעל המשכן: **מכלל** דתרווייהו. ר"מ ור"א סבירא להו בינסן גברא העולם דהא תרווייהו מודו שזו היתה תחילת השנה פירוש דהכל מודים דברא"שון הוא ניסן דיכתיב (שמות יב) החדש הזה לכם וגו' ראשון ופי' בקונטרס דלא גרסי' ליה דדלמא כר"א סבירא להו והאי ראשון לאו ניסן הוא אלא תשרי ומפני שהוא ראשון לגבי אילת עולם ולמנין השנים קרי ליה ראשון ובסדר עולם תניא בהדיא דלר"א האי ראשון תשרי ונראה דלעולם גרסי' ליה ודייק מהא דאם איתא דבכרי בתשרי נברא העולם דלמא האי ראשון ניסן וקרי ליה ראשון לפי שהוא ראשון לחדשים ועמד מבול שנה וחצי ותו לא תידוק מיניה יום אחד בשנה חשוב שנה יא: גרלא

אינו דין שיום אחד עולה בתחלתה ואלא מאי ר"א שלשים ושלשים בעי דתנן ו) אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות מל' יום לפני ר"ה ואם נטע והבריך והרכיב יעקור ז) (דברי ר' אליעזר) ר"י אומר ח) כל הרכבה שאינה קולטת בג' ימים שוב אינה קולטת רבי יוסי ור"ש אומרים ט) שתי שבתות ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לדברי האומר ל' צריך ל' ושלשים לדברי האומר שלשה צריך שלשה ושלשים י) לדברי האומר ב' שבתות צריך שתי שבתות ושלשים יום וא"נ כר' יהודה ס"ל ג' ושלשים בעי אלא לעולם ר"מ וכי קאמר ל' לקליטה אי הכי ל"א בעי קא סבר יום ל' עולה לכאן ולכאן א"ר יוחנן ושניהן מקרא אחד דרשו יא) ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון באחד לחדש ר"מ סבר מדאכתי יום אחד הוא דעייל בשנה וקא קרי לה שנה שמע מינה יום אחד בשנה חשוב שנה ואידך אי כתיב בשש מאות ואחת שנה כדקאמרת השתא דכתיב באחת ושש מאות שנה שנה אשש מאות קאי ומאי אחת אתחלתא דאחת קאמר ור"א מ"ט דכתיב בראשון באחד לחדש מדאכתי יום אחד הוא דעייל בחדש וקא קרי ליה חדש ש"מ יום אחד בחדש חשוב חדש ומדיום אחד בחדש חשוב חדש יב) ל' יום בשנה חשובין שנה וחדש למנוייו ושנה למנוייה (מכלל דתרוייהו סבירא להו בינסן גברא העולם) תניא יג) רבי אליעזר אומר בתשרי נברא העולם בתשרי נולדו אבות בתשרי מתו אבות בפסח נולד יצחק יד) בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין בר"ה

אינו דין. שיעלה יום אחד בסוף שנה לראשונה לתחילת קלטת שניס הקלוטים לכך: **אלא מאי.** כמאן תוקמה למתניתא דלעיל דאמר בנוטע פחות מל' לא עלתה לו שנה: **בר"א.** תוקמה בתמיה: **שלשים ושלשים בעי.** ל' יום לקליטה שתהא נשרשת בארץ ושלשים יום לתוספת שנה וימי הקליטה אין עולין לה לכמאן דתמנת בציתא ט) דמיד כל זמן שלא קלטה: **דתנן.** לאין נטועה קולטת בפחות מל' יום: **יעקר.** לפי שקלטה בשביעית: **דברי ר"מ** לא גרס: (דברי אומר ל' יום. לקליטה: **צריך שלשים ושלשים.** שלשים לקליטה ול' לתוספת כר"א: **לעולם.** בריתא דלעיל ר"מ היא וכי קאמר שתהא הנטועה ל' יום לפני ר"ה כדי שתהא נקלטת ערב ר"ה ונקלטת בשביעית ר"מ לא יהיבנא לתוספת ל' יום אלא יום אחד: **שלשים ואחד בעי.** שתהא יום הקודם לר"ה חשוב לשנה ראשונה של עולה כדקתני עלתה לו שנה: **ושניסם.** ר"מ ור' אליעזר: **ויהי באחת ושש מאות שנה.** לסוף עשתי עשר חדש שהתמיל מבול לילך. לדברי האומר בתשרי נברא העולם ומבול ירד בי"ז במרחשון כדלקמן (דף יא:) הוי אלא בראשון באחד לחדש דאמר אלא בניסן. ודין לומר ודין לומר תחלת שנת שש מאות ואחת לא נכנסו בה אלא יום אחד דכתיב באחד לחדש וקרי ליה שנה כדכתיב באחת ושש מאות שנה: **כדקאמרת.** דקרי ליה שנה: **וקרי ליה חדש.** דכתיב באחד לחדש: **חדש למנוייו.** אחד מן המנויין שלו חשוב חדש שהחדש נמנה בימים דכתיב עד חדש ימים (במדבר יא): **ושנה.** אחד למנוייה חשוב שנה והיא נמנית בחדשים דכתיב (שמות יב) לחדשי השנה: **מכלל דתרוייהו וכו'.** ר"מ ור"א דהא תרוייהו מודו שזו היתה תחלת שנה. ולי נראה דלא גרסינן ליה דדלמא כר' אליעזר סבירא להו והאי דראשון יא) לאו ניסן אלא תשרי ומפני שהוא ראשון לגבי אילת עולם ולמנין השנים קרי ליה ראשון ובסדר עולם תניא בהדיא דלר"א האי בראשון תשרי הוא: **תניא ר' אליעזר אומר כו'.** מקרא יליף לה לקמן (דף יא.):

נולדו

ד) [נראה דל"ל ופרקינן אי הכי שלשים וכו'.

ג) [בפסחים נה.], ד) [מכות ג: כלה מד: מה.], ה) [לעיל ת. לקמן כז. ע"ז ח.], ו) [בכרכות כט. יבמות מד:], ז) [אולי י"ל בחביתא], ח) [נדצ"ל ראשון], ט) ל"ל הלי סוף, י) [וע"ע תוס' פסחים פא. ד"ה ל"ל וכו'],

תורה אור השלם

1. וַיְהִי בְּאַחַת וְשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה בָּרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ וַיָּסַר נֹחַ אֶת מִכְסֵה הַתֵּבָה וַיַּרְא וְהִנֵּה חָרְבוּ פְּנֵי הָאֲדָמָה: בראשית ח יג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ויהי באחת כו' המים מאליהן נמשכו עד סיון: (ב) תוס' (בע"ח) ד"ה שנים כו' מוכח כן דפריך התם: (ג) בא"ד לגריסה ז' נקיים קאמר ויום: (ד) ד"ה שלשים כו' (פירוש דלא אייתי בתוספת שביעית כלל אלא בקליטה) תפ"מ וע"כ הגה"ה:

מוסף רש"י

ואם נטע והבריך והרכיב יעקור. דהא קלטה בשביעית, דאין הרכבה קולטת בפחות משלשים יום (יבמות פב.). **בתשרי נולדו אבות.** אברהם ויעקב (לקמן יא.). **נפקדה שרה רחל וחנה.** בא זכרונם לטובה וגמול עליהן הריון (שם).

מוסף תוספות

א. דודאי ספירת לילה לא הויא ספירה. תוס' פסחים דף פא. ד"ה לא. ב. דאתה בלילה. תוס' מיל דף טו. ד"ה זנב. ג. סוף היום דלמחר שאינה רואה עולה לשימור דבך לי סוף היום כתחילת היום. שם. לכך מוקי בשופעת שלא היה סוף היום בטהרה א"נ ברואה שני בין השמשות. תוס' פסחים שם. ד. דאותו יום עצמו בסופו. תוס' מיל שם. ה. פי' דבכי עולה צריך לי' לחשיבת שנה ול' לקליטה אבל לענין שביעית לא חיישינן אלא שלא תקלוט בשביעית עצמה. תוס' הרא"ש. ו. וטעמא כראמרן דאין תוספת שביעית אסורה מדאורייתא בנטיעה אלא בחרישה משום דכתיב בה קרא דבחריש ובקציר. רשב"א. ז. דשבת זו שנטע זה הויא יום שלשים לפני ר"ה. רש"י שם. ח. ולאחר זמן כשאוכלין מן הפירות לסוף שתי שנים ואומרים למה הותרו פירות הללו לשתי שנים ואומר להם השלשים שלפני ר"ה חשובין שנה ומזכירים שבעים פ"ב מ"ו יבמות פג., ב) [במשנה דשביעית פ"ב מ"ו וכן בגמרא פב. ליתא דבמי ר' אליעזר], ג) [בפסחים נה.], ד) [מכות ג: כלה מד: מה.], ה) [לעיל ת. לקמן כז. ע"ז ח.], ו) [בכרכות כט. יבמות מד:], ז) [אולי י"ל בחביתא], ח) [נדצ"ל ראשון], ט) ל"ל הלי סוף, י) [וע"ע תוס' פסחים פא. ד"ה ל"ל וכו'],

רבינו חננאל

לא כל שכן שיהיה יום אחד עולה לה בתחילת שניו. אלא זו הברייתא למי היא, לר' אליעזר דאמר פר דאמור בתורה בן עשרים וארבעה חדש ושלשים] יום, ו) שלשים ושלשים בעי, דתניא אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה, ואם נטע והבריך והרכיב יעקור. ר' יהודה אומר כל הרכבה שאינה קולטת לשלשה ימים שוב אינה קולטת. ר' יוסי ור' שמעון אומ' שתי שבתות. ואמר רב נחמן לדברי האומ' שלשים לקליטה, כלומר, כי ישרש הנטע [נ"א: כלומר שישריש הנטע], צריך אחר שישריש שלשים יום אחרים לעלות לו שנה. עכשיו ר' אליעזר אי סבר לה כתנא קמא דאמר בענין שלשים יום לקליטה, בני שלשים יום אחרים לעלות לו שנה. ואי כרבי יהודה סבירא ליה שלשים ושלשה הוו ליה למיתנא כול'. אלא לעולם הא דתנו רבנן אחד הנוטע ואחד המבריך כול', ר' מאיר היא, וכי קתני שלשים יום לפני ראש השנה עלתה לו שנה לקליטה, אבל לעלות לו שנה בשני עולה, יום אחד דיי לו. והא דלא קתני שלשים ואחד יום, דסבר יום שלשים עולה לכאן ולכאן. אמר ר' יוחנן שנתן [נ"א: ושניהם] מקרא אחד דרשו, ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון באחד לחדש, ר' מאיר סבר מדאכתי יום אחד הוא דעל בשנה, וקרי ליה שנה, יום אחד בשנה חשוב שנה. ור' אליעזר אי כתיב בשש מאות ואחת שנה כדקאמרת כול', אלא אחודש קאי, ומדיום אחד בחודש חשוב חדש, ש"מ בחודש בשנה חשוב שנה, חדש למנוייו ושנה למנוייה. מכלל דר' מאיר ור' לעזר כו' יהושע סבירא להו דאמר בניסן נברא העולם. תניא ר' לעז' אומר בתשרי נברא העולם, בתשרי נולדו אבות, בתשרי מתו אבות, בפסח נולד יצחק, בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה, בראש השנה יצא יוסף מבית האיסורים.

מ) **נולדו אבות.** מברהם ויעקב: **נפקדה שרה.** בא זכרונם לטובה ונוגר עליהן הריון מ: **בטלה עבודה מאבותינו.** שאם חדשים לפני גאולתם פסק השעבוד: **חדשא האיר.** תתכסה ותתלבש בדשאין: **עד פרי.** שנגמר פריו: **ואוכו פארן זמן הביעה הוא.** כלומר ורואים לדבר שבתשרי נברא העולם שהרי לגשמים היו לריכין ותשרי זמן רביעה הוא: **ומולא פארן.** ולא כתיב ותדשא הארן: **ועץ עושה פרי.** ולא עץ פרי גמור: **ואוכו פארן זמן.** הוא לבהמה וחיה להיקקר זה לזה ולכך היו לריכין ורואים היא שבניסן נברא העולם: **לבשו כריס.** בזמן שיתרועעו שבלים בניסן (ד) אלמא ניסן זמן זיווג בהמה הוא: **ברכה לדורות.** עושה פרי לדורות ומיהו השתא עץ פרי הוו: **בקומסן נברא.** והיינו עץ פרי דאוי היה לטעון פרי מיד: **לדעבסה.** שאלא אם תפלין להברות ואמרו הן: **בלציונס.** בטעם (ה) אחד ואחד ובדפוס כל אחד: **ואומר שמעו בריס אם ריב ד' והאיתנים.** אלמא הם איתנים הם בריס ואשכחן דנקרא אבות בריס שנאמר מלבן על הבריס ולילג את הקן בשביל הבריס: **בחדש זיו.** (ו) אייר הוא: **שנולדו בו זיוסני עולם.** כשנתחדש אייר נולדו כבר בניסן. אי נמי זימנין דניסן דתקופה נמשך בתוך אייר של לבנה: ז) **להבאוס.** להבות: **דהקיף במלות.** שופר יוס"כ וסוכה נולב וערבה וניסוך המים (וערבה): **למועד אשוב אליך.** ל"ע הבא ראשון ולשרה בן. וכל מה שאתה יכול להרמיק יום הכפורים מיום הלידה הרמיקם כדי למצוא ימי עיבור הוולד בין שניסה ואין אתה יכול להרמיקו אלא ממועד למועד כשתאמר שנתבשר במועד זה ותתלד למועד הבא: **כי מדלי מר ימי עוותאי.** עוותאת נדה דקיי"ל (נ"מ דף פז.). עוותאת נדה דקיי"ל (נ"מ דף פז.). שהם אמנו אותו היום פרסה נדה לפיכך ויקח חמאה ותלב וכן הנקר אבל לא הטעות שלאתה היא בטומאה: **אפילו למ"ד.** במסכת נדה (דף לח.) אינה יולדת למקוטעין אלא לחדשים שלימים של שלשים יום:

בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים. רבי יהושע אומר בהא ברוב ספרים ואע"פ שהתחילו המכות מניסן דמשפט המלכים י"ב חדש כתמנן בעליות (פ"ב משנה י) מ"מ לא פסקה עבודה עד תשרי: **לקומתן** לדעתם לצביונם. בציונם לשון יופי כמו לעטרת לבי (ישעיה כח) דדרך בהמה חיה ועוף כשגדלים [גדליס] בנוי בכח בדעת ובקומה וכל זה היה במעשה בראשית בתחלת יצירתם וכולהו נפקי מדכתיב בגאסס ט): **שנולדו** בו זיותני עולם. דאע"ג דאייר קרי ליה זיו ל"ק מידי דכפי' בריש פיקרין (דף ב: ד"ה בחדש זיו): **את** מספר ימיך אמלא. בסוף המולן (יבמות דף ב, וסס) אמר אלו שני דורות א: **אלא** דקאי בחג וקאמר לה בניסן. סוגיא דשמעתא מוכח דבתשרי נמול אברהם אבינו דבפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף פו:) אמר בשביעי של מילה בא אצלו מלאכים ואז נאמר לו למועד אשוב אליך כעת חיה ובפרקי דרבי אליעזר ט) נמי אמרינן דביום"כ נמול א"ל והשתא הא דאמר בחג נאו דוקא דשני ימים לפני החג הוה כיון דנמול ביום"כ ואע"ג דמשמע הכא למועד ראשון הכי קאמר למועד ראשון אחר החג זה דקיימא ביה דכאילו קיימי בחג דמי כיון דלא הוה בו כי אם שני ימים לפניו ב א] ולמאי דמסקינן דיולדת לשבעה יולדת למקוטעין לא הוה צריך לשויי שנה מעוברת היתה דכי מלדת נמי ימי טומאה טבלה נמי בלא המיסי לחג ואפשר דילדה ביום אחרון של פסח אלא משום דאמרינן בסדר עולם ובמכילתא בפרשת ויסעו בני ישראל מרעמסס (אמרי') דבטע"ו בניסן נולד יצחק ג) [ומיהו פליגי אדהכא דקאמר נמי בטע"ו בניסן דבר הקב"ה עם אברהם בטע"ו בניסן בא מלאכים לבשרו] וכי מאיר אליה לבור יסד במעריב של פסח ומצות אפה ויאכלו בגילוי חג פסח ואמרי' בברא"ת רבה לוטי ועשי עוגות הדא אמרת שפסח היה וכל הני לא ס"ל דלמועד אשוב אליך כעת חיה למועד ראשון אלא כלומר למועד כזה שהוא פסח וכן תרגם אונקלוס כעת חיה כעת דאמון קיימין והשתא הא דכתיב בפרשת מילה אשר תלד לך שרה למועד הזה בשנה האחרת (בראשית יח) ואמרינן [במדרש תנחומא] ד) מלמד שסרטן לו סרייטה בכותל לשנה האחרת ג על כרחך דבטע"ו בניסן נאמר וכו ביום נמול וכו ביום בא מלאכים בשנה זו תימה דכל הני דאמרי בתשרי הוה היכי מקיים ההוא קרא דלמועד הזה בשנה האחרת ואיך יתכן לומר שנעשה בפסח ולא נמול עד תשרי והלא זריזין מקדימין למצות ועוד הכתיב בעצם היום הזה (שם) בו ביום שליהו מל ואומר ר"מ דהני דאמרי בתשרי סבירא להו כרבי יהושע דאמר בניסן נברא העולם ד ו) ולהכי הדר לפסח אבל שנה אחרת למועד הזה היינו למועד אחר דביום הכפורים אמר לו וקרוב לסוכות כלומר למועד הזה ראשון של שנה אחרת ה: לילה

בר"ה בטלה עבודה מאבותינו במצרים בניסן נגאלו בתשרי עתידין ליגאל ר' יהושע אומר ו) בניסן נברא העולם בניסן נולדו אבות בניסן מתו אבות בפסח נולד יצחק ז) בר"ה נפקדה שרה רחל וחנה בר"ה יצא יוסף מבית האסורין בר"ה בטלה עבודה מאבותינו במצרים בניסן נגאלו בניסן עתידין ליגאל תניא ר"א אומר מנין שבתשרי נברא העולם שנאמר [1]ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי איזהו חדש שהארץ (ח) מוציאה דשאים ואילן מלא פירות הוי אומר זה תשרי ואותו הפרק זמן רביעה היתה וירדו גשמים וצימחו שנא' [2]ואד יעלה מן הארץ ר' יהושע אומר מנין שבניסן נברא העולם שנא' [3]ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע ועץ עושה פרי איזהו חדש שהארץ (ט) מליאה דשאים ואילן מוציא פירות הוי אומר זה ניסן ואותו הפרק זמן בהמה וחיה ועוף שמזדווגין זה אצל זה שנאמר [4]לבשו כרים הצאן וגו' ואידך נמי הא כתיב עץ עושה פרי ההוא לברכה לדורות הוא דכתיב ואידך נמי הא כתיב עץ פרי ההוא כדר' יהושע בן לוי [5]דא"ר יהושע בן לוי כל מעשה בראשית ט)(לקומתן) נבראו לדעתן נבראו לצביונן נבראו שנא' [6]ויכלו השמים והארץ וכל צבאם אל תקרי צבאם אלא צביונם ר"א אומר מנין שבתשרי נולדו אבות שנא' [6]ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האיתנים בחג ירח שנולדו בו איתני עולם מאי משמע [7]דהאי איתן לישנא דתקיפי הוא כדכתיב [7]איתן מושבך ואומר [8]שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מוסדי ארץ ואומר [9]קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות בזכות אמהות ר' יהושע אומר מנין שבניסן נולדו אבות שנאמר [10]ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים

בשנה הרביעית בחדש זיו בירח שנולדו בו זיותני עולם ט)(ואידך נמי הכתיב) בירח האיתנים התם (א) דתקיפי במצות ואידך נמי הכתיב בחדש זיו ההוא דאית ביה זיוא לאילני ט)דאמר רב יהודה [11]האי מאן דנפק ביומי ניסן וחזי אילני דמלבלבי אומר ברוך שלא חיסר מעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם מ"ד בניסן נולדו בניסן מתו מ"ד בתשרי נולדו בתשרי מתו שנאמר [11]ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום ט)שאין ת"ל היום ומה ת"ל היום היום מלאו ימי ושנותי ללמדך שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום מחדש לחדש שנאמר [12]את מספר ימיך אמלא בפסח נולד יצחק מנלן דכתיב [13]למועד אשוב אליך אימת קאי אילימא בפסח וקאמר ליה בעצרת בחמשין יומין מי קא ילדה אלא דקאי בעצרת וקאמר ליה בתשרי אכתי בחמשה ירחי מי קא ילדה אלא דקאי בחג וקאמר לה בניסן אכתי בשיתא ירחי מי קא ילדה תנא אותה שנה מעוברת היתה סוף סוף כי מדלי מר יומי טומאה בצרי להו ט)אמר מר זוטרא אפילו למ"ד יולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעין יולדת לשבעה יולדת למקוטעין שנאמר [14]ויהי לתקופות הימים ט)מיעוט תקופות שתים ומיעוט ימים שנים בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה מנלן א"ר אלעזר אתיא פקידה פקידה אתיא זכירה זכירה כתיב ברחל [15]ויזכור אלהים את רחל וכתיב בחנה [16]ויזכרה ה' ואתיא זכירה זכירה מראש השנה דכתיב [17]שבתון זכרון תרועה פקידה פקידה כתיב בחנה [18]כי פקד ה' את חנה וכתיב בשרה [19]וה' פקד את שרה בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין מנלן ט)דכתיב [20]תקעו בחדש שופר ט)(בכסא) ליום חגנו כי חק לישראל הוא וגו'

עדות

עדות

בחדורש מתו, שהקב"ה ממלא שנות הצדיקים מיום ליום, שנאמר את מספר ימיך אמלא. **בפסח** נולד יצחק שנאמר למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן. ואוקימנא בחג בתשרי הוה קאי, ואותה שנה מעוברת היתה, ואמ' ליה למועד אשוב אליך, והוא מועד הפסח. אמר מר זוטרא אפילו למאן דאמר יולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעין אלא לט' חדשים מלאין מיום ליום, היולדת לו' יולדת למקוטעין, דקיימא לן ביום בשישרה המלאך [נ"א: שבישרו המלאכים] אותה שעה פירסה נדה וישבה (ד') [ז'] ימים בנדתה וילדה בפסח, נמצאת שילדה לו' חדשים פחות ט) שבעה ימים. **בראש השנה נפקדה חנה.** גמר זכירה וכתיב, חנה כתיב ויזכרה ה' וכתיב בראש השנה שבתון זכרון תרועה, מה זכרון זה בראש השנה, אף זכירה שנאמרה בחנה בראש השנה. וגמרו שותין שרה ורחל מחנה, וגמרה רחל מחנה בזכירה זכירה, וגמרה שרה מחנה בפקידה פקידה.

10. וַיְהִי בְשִׁמֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית בְּחֹדֶשׁ זִו הוּא הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לְמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה עַל יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן הַבַּיִת לַיְיָ: מלכים א ו א 11 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם לֹא אוּכַל עוֹד לָצֵאת וְלָבוֹא אֲשֶׁר אָמַר אֵלַי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה: דברים לא ב 12 לֹא תַתְּיָה מְשַׁכֵּלָה וַעֲקָרָה בְּאַרְצֶךָ אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא: שמות כג כו 13. הֲיַפְּלֵא מִיְיָ דָּבָר לְמוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה וּלְשָׂרָה בֵן: בראשית יח יד 14. וַיְהִי לִתְקֻפּוֹת הַיָּמִים וַתַּהַר חַנָּה וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שְׁמוּאֵל כִּי מֵיְיָ שְׁאִלְתִּיו: שמואל א א כ 15. וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ: בראשית ל כב 16. וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֹּקֶר וַיִּשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵי יְיָ וַיָּשׁוּבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל בֵּיתָם הָרָמָתָה: וְיָדַע אֶלְקָנָה אֶת חַנָּה אִשְׁתּוֹ וַיִּזְכְּרָהּ יְיָ: שמואל א א יט 17. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ: ויקרא כג כד 18. כִּי פָקַד יְיָ אֶת חַנָּה וַתַּהַר וַתֵּלֶד שְׁלֹשָׁה בָנִים וּשְׁתֵּי בָנוֹת וַיִּגְדַּל הַנַּעַר שְׁמוּאֵל עִם יְיָ: שמואל א ב כא 19. וַיְיָ פָקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר וַיַּעַשׂ יְיָ לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר: בראשית כא א 20. תִּקְעוּ בְחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ: תהלים פא ד

מ) [ע"ז מ:], נ) [ברכות כט.] יבמות סד:, ג) חולין ס., ד) [ל"ל בקומתן], ה) [סוטה מו. ע"ש], ו) [ל"ל והסמיכו], ז) ברכות מג., ח) [תוספ' דסוטה פי"ח ה"ג] סוטה יג: קדושין לח., ט) יבמות מב. נדה לח:, י) [עמ"ש בס"ד על הגליון נדה לח. בשם הכל"ק], כ) ביצה טז. סנהדרין יח., ל) ל"ל בכסה, מ) [שייך עוד לעמ' יז:], נ) [ע"כ שייך לשם], ס) [צ"ל אחר ד"ה דתקיף], ע) [וע"ע תוס' חולין ס. ד"ה אל תקרי וכו' מ"ש בשם הערוך], פ) [פרק כהן], צ) מ"ר, ק) [פרשה נא כא פ"ב],

הגהות הב"ח

(א) גמ' אחזו חדש שהאלך מליאה דשאים וכו': (ב) שם שהאלך מוציאה דשאים: (ג) שם בירח האיתנים התם דתקיף במנות: (ד) הש"י ל"ש לבאו כרים כו' בניסן. נ"ב ס"א וגבי בריאת העולם כתיב דכתיב לעיל מזריע מכון הרים בכמו: (ה) ד"ה בלציונס בטעם כל אחד ואחד ובדפוס כל אחד ואחד הס"ל: (ו) ד"ה בחדש זיו הוא אייר שנולדו בו זימנין דתקופת ניסן נמשך לתוך אייר של לבנה. נ"ב ס"א וקרי ליה זיו ע"ש ניסן של חמה שנולדו בו זיותני עולם: (ז) תוס' ד"ה אלא כו' נברא העולם ולכי הדר לפסח שנה אחרת היא ולמועד שאחר זה דביום"כ:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תוס' ד"ה אלא וכו' ומאי דמסקינן וכו'. נ"ב עיין מהרש"א מ"א וכיפה מואר בראשית רבה פרשה מ"ז סימן ז' בד"ה אותה הפנה וכו' וביפ"ת שם פרשה נ"ג ד"ה לגו' תדשים וד"ה לבעצה וכו' ועיין גם בזבר הקודש בפרשיות הנ"ל. ועי' ב"ש בחה"ע סי' ד' ס"ק י"ט:

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ עַל הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן:

בראשית א יא

2. וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה: בראשית ב ו

3. וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֹשֶׂה פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב: בראשית א יב

4. לָבְשׁוּ כָרִים הַצֹּאן וַעֲמָקִים יַעְטְפוּ בָּר יִתְרוֹעָעוּ אַף יָשִׁירוּ: תהלים סה יד

5. וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם: בראשית ב א

6. וַיַּקְהֵלוּ אֶל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּיָרֵחַ הָאֵתָנִים בְּחַג הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי:

מלכים א ח ב

7. וְיָרֵא אֵת הַקֵּינִי וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ:

במדבר כד כא

8. שִׁמְעוּ הָרִים אֵת רִיב יְיָ וְהָאֵתָנִים מוֹסְדֵי אָרֶץ כִּי רִיב לַיְיָ עִם עַמּוֹ וְעִם יִשְׂרָאֵל יִתְוַכָּח: מיכה ו ב

9. קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת: שיר השירים ב ח

10. וַיְהִי בִּשְׁמֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית בְּחֹדֶשׁ זִו הוּא הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לִמְלֹךְ שְׁלֹמֹה עַל יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן הַבַּיִת לַיְיָ: מלכים א ו א

11 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם לֹא אוּכַל עוֹד לָצֵאת וְלָבוֹא וַיְיָ אָמַר אֵלַי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה: דברים לא ב

12 לֹא תִהְיֶה מְשַׁכֵּלָה וַעֲקָרָה בְּאַרְצֶךָ אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא: שמות כג כו

13. הֲיַפְלֵא מִיְיָ דָּבָר לְמוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה וּלְשָׂרָה בֵן: בראשית יח יד

14. וַיְהִי לִתְקֻפּוֹת הַיָּמִים וַתַּהַר חַנָּה וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שְׁמוּאֵל כִּי מֵיְיָ שְׁאִלְתִּיו: שמואל א א כ

15. וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ: בראשית ל כב

16. וַיַּשְׁכִּמוּ בַבֹּקֶר וַיִּשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵי יְיָ וַיָּשׁוּבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל בֵּיתָם הָרָמָתָה וַיֵּדַע אֶלְקָנָה אֶת חַנָּה אִשְׁתּוֹ וַיִּזְכְּרָהָ יְיָ: שמואל א א יט

17. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ: ויקרא כג כד

18. כִּי פָקַד יְיָ אֶת חַנָּה וַתַּהַר וַתֵּלֶד שְׁלֹשָׁה בָנִים וּשְׁתֵּי בָנוֹת וַיִּגְדַּל הַנַּעַר שְׁמוּאֵל עִם יְיָ: שמואל א ב כא

19. וַיְיָ פָקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר וַיַּעַשׂ יְיָ לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר: בראשית כא א

20. תִּקְעוּ בְחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ: תהלים פא ד

נז א מיי' פ"י מהלכות ברכות הל' יג סמג עשין כז טוש"ע א"ח סימן רכו:

מוסף רש"י

לדעתן נבראו. שהוליעם שיכולתם והם ילוחנו (חולין ס.). לצביונן נבראו. כדמות שנתנו לסס (שם). כדכתיב איתן מושבך. ויסס בסלע קנך, אלמא אינו הוא סלע (סוטה מז:). והאיתנים מוסדי ארץ. הס הרים וכל הר של אבנים הוא (שם). היום מלאו ימי ושנותי. ביום זה עולמי (סוטה יג:). ויהי לתקופות הימים. הרי שנה תדשים וכ' ימים (יבמות מב.). ומיעוט ימים שנים. דכל מקום שנאמר ימים ולא נאמר כמה, תפוס המעוט ביקר ולא המרובה, שאם אתה אומר ימים שלשה או ארבעה אני אומר עשרה או מאה, קי שנו חכמים כל שאמורו מרובה ושמורו מועטה תפסת המרובה ולא תפסת, תפסת מועטו תפסת, הלכך כאן שנאמר ימים מכין שנאמר שני ימים בחדש שביעי ילדה (נדה לח:).

מוסף תוספות

נמצא בעמוד הבא

רבינו חננאל

בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים, בניסן נגאלו, בתשרי עתידין ליגאל. ר' יהושע אומר בניסן נברא העולם, בניסן נולדו אבות, בניסן מתו אבות, בפסח נולד יצחק, בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה, בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין, בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים. בניסן נגאלו בניסן עתידין ליגאל. תניא ר' אלעזר אומר מניין שבתשרי נברא העולם שנאמר ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי, איזהו חדוש שהארץ מוציאה דשאים ואילן מלא פירות כדכתיב עץ פרי, הוי אומר זה תשרי, ואותו הפרק זמן רביעה היה וירדו גשמים עליהם וצימחו, שנאמר ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה. ר' יהושע אומר מניין שבניסן נברא העולם שנאמר ותוצא הארץ וגו' [נ"א: ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו], איזהו חדוש שהארץ מליאה דשא [נ"א: דשאים] ואילן (שציא) [מוציא] פירות, הוי אומר זה ניסן וכול'. ר' אלעזר דייק מעץ פרי, כלומר אילן [מלא] פירות, והאי דכתיב עץ עושה פרי לברכה. כלומר שיהיו עושין פירות לעולם. ור' יהושע דייק מעץ עושה [פרי], והאי דכתיב עץ פרי לכדר' יהושע בן לוי, דאמר בפרק אילו טריפות כל מעשה בראשית בקומתן נבראו, כלומר גדולים מלאים, לדעתן נבראו לא כדעת התינוקות אלא כדעת [נ"א: לדעת] הגדולין. לציבינון נבראו, לתוארם [כלומר] ביופיותם שנאמר וכל צבאם, ופרשינן לצבינון. ר' אליעזר אומר בירח האיתנים, ירח שנולדו בו איתני עולם, הם היסודות, שמעו הרים את ריב יוי, והם מלשון ההורים האבות, והאיתנים מוסדי ארץ, כלומר הם היסודות. ר' יהושע אומר בירח זיו שנולדו בו זיותני עולם. ולדברי הכל בחדש שנולדו בו, בו

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות